

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

47. An Clerici, Religiosi, &c. recitantes Horas Canonicas sine attentione saltem virtuali satisfaciant obligationi, & præcepto Ecclesiae lato in cap. Dolentes? Et an si quis cum voluntaria ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76359](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76359)

Negatiue respondet Carolus Macigni tr. de Hor. Canon. c. 48. n. 8. & Azorius part. 1. lib. 10. c. 1. q. 7. Sed ego contrariam sententiam puto omnino non sustinendam esse, cum Portel in addit. ad dubia Regular. ver. Hora Canon. numer. 5. Lellio lib. 2. cap. 7. dub. 10. n. 59. Sanchez in summ. tom. 1. lib. 1. c. 17. n. 16. Aragon. in 2. 2. quast. 83. art. 3. Henriquez lib. 9. c. 15. num. 9. Gasfia de benef. tom. 1. part. 3. c. 2. num. 198. Squillante de oblig. Cler. par. 2. dub. 2. Valencia tom. 3. disput. 6. quast. 2. punct. 10. Valquez de benef. cap. 4. §. 1. dub. 7. num. 114. Molfesius in summ. tom. 1. tractat. 5. §. 1. cap. 1. numer. 40. & 52. Naldo in summ. ver. diuinum Officium, n. 3. & Filliucio tom. 1. tract. 23. cap. 8. q. 1. num. 251. & alii.

1. Et ratio est, quia ad implendam obligationem legis sufficit, vt quis faciat omne illud, quod lex imperat, quantum non habeat intentionem satisfaciendi tali legi; per leges enim solum precipitur libera, & humana externi operis exequutio, & non vt fiat ex tali intentione. Cum ergo talis verè actus humano, & libero Officium recitet, quantumuis nolit satisfacere, verè præcepto satisfaciatur.

2. Et idem dicendum est de auditione Missæ, vt alibi diximus, & de penitentia à Confessario iniuncta. Nec opus est, vt voluntas mutetur tempore oportuno; id est, intra obligationis præcepti tempus, & vel per Officium præcedens satisfacere præcepto: quia ego parò, quod non tenetur postea mutare intentionem, intendendo satisfacere priori Officio: sed satis est, si se satisfecisse sciat, non obiciat: si tamen contraria sua voluntate. Et ita docet Sanchez loco citato, num. 14. & 15. quicquid in contrarium prohibet etiam asserat Suarez in 3. part. tom. 1. disput. 88. sect. 3. & Aragon. in 2. 2. quast. 83. art. 13. & alij.

RESOL. XLVII.

An Clerici, Religiosi, &c. recitantes Horas Canonicas sine attentione saltem virtuali, satisfaciunt obligationi, & præcepto Ecclesie lato in Cap. Dolentes? Et an si quis cum voluntaria distractione recitat Horas Canonicas, impleat præceptum, & consequenter non peccet mortaliter, neque teneatur, repetere aut fructus beneficij restituere? Et doctrina huius quæstionis applicanda est etiam in auditione Missæ in die festo. Ex part. 2. tractat. 12. Reol. 1.

Prima opinio est negatiua. Sic omnes ferè recentiores. Fernandez in exam. Theol. p. 3. cap. 13. §. 6. numer. 1. Villalobos in summa, tom. 1. tract. 4. dub. 15. numer. 6. Sotus lib. 10. quastion. 5. art. 7. Caictan. in 2. 2. quast. 83. art. 13. Nauar. de orat. cap. 13. num. 18. & 19. Valquez in p. 2. tom. 2. disp. 160. n. 30. & 31. Medina in summa, lib. 1. cap. 4. §. 11. Nauar. de restit. lib. 2. cap. 140. Lop. in off. mfrans. tom. 2. cap. 103. Emmanuel Sa verb. Hora Canonica n. 19. Pelantius in 2. 2. quast. 62. a. 2. dub. 3. Zetola in praxi Episc. p. 1. verb. Hora Canonica, §. 4. Resol. moral. lib. 1. q. 63. Malderus in 2. 2. tract. 10. c. 2. dub. 2. Moneta de distribut. p. 2. quast. 1. num. 2. Carol. Macigni de Hor. can. cap. 86. num. 16. Molfesius in summ. tom. 1. tract. 4. cap. 2. num. 8. Syluius in 2. 2. q. 83. art. 13. concl. 4. & 5. Homobonus de exam. Eccles. p. 1. tract. 4. c. 5. q. 40. Viguierus mfr. Theol. c. 5. §. 5. ver. 21. Gauntius commen. in Rubr. Missal. tom. 2. Tom. III.

sect. 1. cap. 6. rit. 4. n. 2. Bellochius in praxi, de cas. refer. part. 2. q. 15. num. 19. Conradus in resp. cas. conf. p. 1. q. 244. Rodriguez tom. 1. cap. 143. num. 1. Vega in summa, tom. 2. c. 128. cas. 20. Valentia tom. 3. disp. 6. q. 2. punct. 10. Azotius part. 1. lib. 10. cap. 16. q. 6. Ledesma in summa, tom. 2. tr. 9. cap. 4. concl. 20. Squillante de oblig. Cler. p. 1. dub. 20. n. 16. Suarez de relig. tom. 2. lib. 4. c. 26. n. 3. & de censuris disp. 4. sect. 2. n. 25. Aragon. in 2. 2. q. 83. art. 13. Saytus de censuris, lib. 3. c. 4. n. 23. Salas de legib. disp. 9. sect. 9. n. 24. Lorca in part. 2. tom. 2. de legib. disput. 16. membr. 2. Raphaël de la Torre in part. 2. tom. 2. de Horis canonicis, contr. 9. Anton. Ragucius de officio Canonicorum in choro, q. 9. num. 2. & alij penes citatos. Probatur primò: quia in cap. Dolentes, de celebratione Missarum, præcipitur, vt Officium diuinum celebretur studiosè pariter, & deuotè: quod significat internam attentionem, & deuotionem: vnde Glossa, deuotè, quantum ad officium mentis. Secundò, in dicto cap. Dolentes. Ecclesia præcipit verum actum orationis: sed actus solè externus, sine interno, non est talis: ergo ille non solus præcipitur. Minor probatur: quia oratio consistit in actu interno, est enim colloquium cum Deo: ergo requirit attentionem erga Deum.

2. Verùm opinio contraria placuit Durando in 4. sen. disp. 15. §. 12. Syluest. verb. Hora, num. 13. Medina Cod. de oratione, q. 14. Angelo verb. Hora, num. 17. D. Antonin. 3. part. tit. 13. c. 4. §. 8. Rosellæ verb. Hora, n. 13. Paludano in 4. dist. 15. q. 5. art. 2. conclus. 4. Et ex recentioribus illam amplexus est nouissime Egidius Coninch de Sacram. in 3. p. q. 83. art. 6. n. 291. & Ioan. Valerius in differentiis vtriusque fori, verb. Hora canonica, disp. 1. per totam. Et ego sine metu, probabilem esse affirmo cum Lellio lib. 2. c. 37. dub. 1. n. 63. in fin. & Henriquez lib. 9. c. 25. n. 5. in Glossa, littera P, & Victorello in sum. Toleti, lib. 2. cap. 13. & Layman in Theol. mor. lib. 4. tract. 1. c. 5. n. 10. Vnde, si quis cum distractione voluntaria recitaret Horas Canonicas, impleat præceptum, & consequenter non peccaret mortaliter, neque teneatur repetere, aut fructus beneficij restituere. Et ratio est: quia nemo potest præcipere aut vetare, quod non potest punire; nec potest punire, quod non potest cognoscere; & iudicare: sed Ecclesia, extra Confessionem, non potest cognoscere, & iudicare actus internos: ergo dicendum est, quòd non potest eos præcipere, aut vetare.

3. Ad argumentum contrariæ sententiæ respondet Egidius, in illo cap. Dolentes, solum præcipi actum studiosum externum: vt, videlicet, exerceatur cum talibus circumstantiis externis, quæ necessariæ sunt ad constituendum actum externum religionis, ita vt non peccetur exterius contra religionem.

4. Et hoc patet ex contextu: nam ibi agitur contra illos, qui in diuino Officio fabulantur cum secularibus. Ad secundum argumentum respondetur, actum externum orationis debite factum cum externa attentione; puta sine confabulatione, risu, &c. esse verè actum externum virtutis religionis; quem admodum adoratio externa Idolo facta, est verus actus externus idololatriæ; & licet illum exercens non intendat interius adorare Idolum.

5. Hæc doctrina est etiam applicanda in auditione Missæ: & sic satisfacere præcepto Ecclesie de audiendo Sacro, si quis Missam audiret voluntariè distractus, dummodo cum externa reuerentia assistat; ita vt verè possit dici hic, & nunc actum externum religionis exercere, ac cum Sacerdote celebrante, propter illam externam attentionem, communicare: nam, si aliter faceret, puta confabulando, ridendo, &c. non posset dici decenter, ac huma-

Sup. hoc in Reol. 1. not. præterea §. 1. prope finem, & supra in tr. 1. Ref. 29. §. secundum Clericum, & §. Secundo, Beneficij & §. Ex quo, & etiam pro restitutione fructus, & in tom. 2. tract. 3. Ref. 3. à lin. 5. & in Reol. 4. ex doctrina §. Sed si, à lin. 4. & in Resol. 25. in fine, & ibi in tract. 1. in Resol. 245. §. 8. cursim ad medium, & vers. Que dicitur.

Et pro contento in hoc §. vlt. in Resol. seqq. paragrapho primo. prope finem, vers. Qui voluntariè, & in cæteris aliis Resol.

& §. an. not.
secundum
Ref.

no, & religioso modo audire Missam. Et hæc est opinio Aegidij de Coninch ubi supra, num. 297. & post illum hæc sententia docet etiam Layman in Theol. mor. lib. 4. tract. 7. cap. 3. numer. 2. Salua semper, &c.

RESOL. XLVIII.

An si quis recitet Horas Canonicas, & audiat Missam sine interna attentione, satisfaciat præcepto?

Et an talis possit absolui, etiam si emendationem non proponeret?

Et an, qui voluminarie distractus recitat Horas, impleat præceptum, & non teneatur repetere, neque fructus beneficii restituere?

Et quid si careat attentione extrinseca ex inadvertentia?

Idem totum est dicendum de auditione Missæ. Ex p. 7. tr. 11. & Misc. 2. Ref. 30.

Quæ hic est
Ref. antea
dendens, & in
aliis eius
primæ an-
net.

§. 1. **H**anc questionem ego pertractavi in part. 1. tr. 12. ref. 2. ubi asserui opinionem negativam esse probabiliorē, sed affirmativam tanquam probabilem admittendam esse putavi ex auctoritate magnum virorum tam veterum quam recetiorum. Verum intellexi acriter contra me sic sententem insurrexisse novissimē quandam Anonymum; & post paucos dies accepi ab ipso Epistolam cœcā in qua sic parum modeste mecum agebat, vt nihil amplius dici aut excogitari poterat: Ego ei non rescripsi, quia nomen nesciebam, nunc verò pro repositione erit prærens resolutio. Et licet laceffit, omnia ei condonando, assero, nostram sententiam quam ipse tam immodeste impugnauit docere, eo pacto quo ego docui ex Religione Patrum Capucinorum, doctissimum Ludouicum Caspensem in suo cursu Theolog. tom. 1. tr. 13. de legibus, disp. 3. n. 82. Vbi postquam probasset attentionem internam esse necessariam in recitatione diuini officij, & auditione Missæ, postea vt ego feci ubi supra, contrariam sententiam tanquam probabilem, & tutam in praxi admittit; Sic itaque asserit. Secunda conclusio. Quamuis hoc putem esse probabilius, adhuc tamen non condemnarem oppositam sententiam tanquam improbabilem, sicque iuxta opinionem multorum, leges humanæ non possunt præcipere, neque prohibere actus internos, qui cum exterioribus per accidens coniunguntur, & ex consequenti possent absolui ille, qui voluntariè distractus recitat Horas Canonicas, vel audit sacrum, etiam si emendationem non proponeret; ita Henriquez lib. 11. de Missæ, tom. 2. §. 5. & plures alij ex antiquis. Et ex recentioribus eam defendunt, Valerius in differ. viri, & que for. verb. horæ Canon. differ. 1. Aegidius Coninch de Sacram. q. 83. art. 6. n. 291. & eam reputat probabilem, Lessius lib. 2. c. 37. dub. 1. n. 63. Layman lib. 4. tr. 1. c. 5. itaque secundum hanc probabilem sententiam, qui voluntariè distractus recitaret horas Canonicas implet præceptum & non teneatur repetere neque fructus beneficii restituere.

Sop. hoc in
Refol. not.
præceptis.
Verum, à
medio vsque
in finē præ-
cipit Ref.
& in cæteris
aliis eius
not. quæ est
secunda di-
ctæ Ref.

2. Fundamentum huius sententiæ est vnicum, quia lex humana non potest præcipere aut vetare quod non potest punire, nec punire quod cognoscere & iudicare non potest. Sed nulla potestas humana potest cognoscere & iudicare actus internos: ergo neque eos præcipere aut vetare.

3. Vnde in cap. dolentes, secundum hanc opinionem tantum præcipitur actus studiosus externus, vt scilicet cum talibus circumstantiis exerceatur quæ ad actum religionis externum necessariæ sunt. Ita Aegidius Coninch loco citato. Vbi etiam docet actum externum orationis debite factum cum externa atten-

tionem hoc est sine externa confabulatione, risu, &c. esse verè actum externum Virtutis Religionis; sicut adoratio externa Idolo facta, licet quis non intendat interius adorare Idolum, est verus actus externus Idololatriæ. Hucusque Caspensis; Vnde omnia maledicta quæ in nostram sententiam eructauit supradictus Anonymus sacula, & vulnera fuerunt supracitati celeberrimi Doctoris.

4. Et nota quòd post hæc scripta inueni alium Auctorem dictæ Religionis aientem non esse improbabile quod in recitatione officij diuini non sit necessaria attentio interna. Et is est Eligius Ballæus in Florib. Theolog. practic. verb. Horæ Canon. 1. n. 21. Igitur iterum assero sententiam Doctorum aientium horas Canonicas, & Missam esse recitandas & audiendam cum interna attentione sub præcepto lethalis culpæ esse probabiliorē & consulendam, sed contrariam esse probabilem; Imò non solum hanc sententiam me citato probabilem esse, sed etiam absolute intentionem internam non esse necessariam sub præcepto peccati mortalis in recitatione officij & auditione Missæ docet & sustinet ex inelyta & nunquam satis laudata Societ. Iesv nouissimè sapientissimum Dominus meus Cardinalis de Lugo de Sacram. Euchar. disp. 2. sect. 2. n. 27. ad quem legendum Anonymum impugnatorē remitto; qui etiam recognoscit ex eadem Societate. Comitulum in Resp. moral. lib. 1. q. 63. & Tiberium in Instrum. pro Ordinandis, c. 13. q. 92. cum P. Iosepho de Augustino in sua Breui Notitia &c. de 1. Præcepto Eccles. n. 7. ubi tanquam probabilem nostram sententiam admittit.

5. Notandum est etiam quòd nouissimè etiam Ioan. Caramuël in Regulam Dni Benedicti disp. 108. art. 1. n. 1377. & seq. me citato hanc sententiam tueri, & solide defendit. Nec obstat, ait ipse quod in cap. dolentes præcipitur verus actus orationis; atqui actus externus sine interno non est vera oratio, distinguitur interius. Respondo distinguendo maiorem. Præcipitur verus actus orationis, externe concedo, interne nego. Atqui actus externus sine interno non est vera Oratio, distinguendo mentalis; concedo vocalis; nego. Ergo præcipitur interius; nego consequentiam. Probas minorem. Oratio Ecclesiastica est collocutio cū Deo, ergo, requirit actum internum. Distinguo antecedens. Est collocutio interna, nego; externa, concedo; at proinde nego consequentiam.

6. Deinde petit Caramuël quid si recitans horas Canonicas, careat attentione extrinseca ex inadvertentia; & respondet probabile esse eum nec peccare, nec teneri repetere sic lecta, sed verum non esse. Probabile quidem, quia asseritur à Gregorio de Valent. 2. 2. disp. 6. q. 2. punct. 10. Nauarro in Manual. c. 25. n. 107. & Lairuelz in Optica spe. §. 9. ins. 5. Non esse verum, quia eodem modo teneatur quis attendere extrinsece, quo legere: atqui si ex inadvertentia lectionem omiserit, teneatur legere omnia cum primū aduertent; ergo si inculpabiliter, & inuoluntariè fuerit distractus extrinsece tenebitur eā repetere quæ legerit sine attentione extrinseca. Et quòd dictum de Horis Canonicis, Caramuël etiam nobiscum sentit de auditione Missæ. Qui tandem n. 1379. asserit quod aliqui licet concedant attentionem extrinsecam ad satisfaciendum Ecclesiastico præcepto sufficere, asserant nihilominus insufficientem eam esse ad meritum. Verum hæc assertio planè improbabilis est, cum includat contradictionem euidētem; quicumque enim constitutus in gratia legi morali satisfaciit, circa controuersiam meretur; atqui ille, qui cum sola attentione extrinseca legit Horas, satisfaciit ex illorum & mea sententia præcepto morali de legendo officio: ergo citra controuersiam meretur, si in gratia sit constitutus. Ita Caramuël, non assentior tamen supradicto